

Viite

Epävirallinen maatalousministerikokous 15.-17.6.2025 Varsovassa

Puheenjohtajavaltio Puola järjestää epävirallisen maatalousministerikokouksen 15.-17.6.2025 Varsovassa. Suomea kokouksessa edustaa maa- ja metsätalousministeri Sari Essayah.

Epävirallisen maatalousministerikokouksen aiheena on ”Sukupolvenvaihdot maatalouden innovaatioiden ja modernisaation pohjana.”

Koska kyseessä on epävirallinen ministerikokous, kokouksessa ei tehdä päätöksiä.

Asialista:

EPÄVIRALLINEN MAATALOUSMINISTERIKOKOUS 15.- 17.6.2025 VARSOVASSA

Epävirallisen maatalousministerikokouksen aiheena on ”Sukupolvenvaihdokset maatalouden innovaatioiden ja modernisaation pohjana.”

Maa- ja metsätalousministeriö

Perusmuistio

EU/239/2025-MMM-99

Koivumäki Sanna, Kalliokoski Juuso

10.6.2025

Sukupolvenvaihdokset maatalouden innovaatioiden ja modernisaation pohjana

Kokous

Epävirallinen maatalousministerikokous 15.-17.6.2025

Eduskuntatunnus

Käsittelyvaihe ja jatkokäsittelyn aikataulu

Puheenjohtajavaltio Puola järjestää epävirallisen maatalousministerikokouksen Varsovassa 15.-17.6.2025. Kokouksen keskustelun aiheena on ”Sukupolvenvaihdokset maatalouden innovaatioiden ja modernisaation pohjana.”

Suomen kanta

Suomi näkee, että sukupolvenvaihdosten ja maatalouden tilusjärjestelyiden edistämistä sekä järkevien tilarakenteiden luomista tulee jatkaa (Pääministeri Petteri Orpon hallituksen ohjelma 20.6.2023).

Suomi pitää hyvänä, että tiedonannossa maatalouden ja ruoan visiosta korostetaan tukien nykyistä vahvempaa kohdentamista erityisesti aktiiviseen tuotantoon, epäsuotuisille alueille sekä nuorille ja uusille tuottajille. Suomi pitää tärkeänä sukupolvenvaihdosten edistämistä ja tukee komission ajatusta erityisen sukupolvenvaihdosstrategian laatimisesta. (E-kirje komission tiedonannosta maatalouden ja ruoan visiosta, E 6/2025 vp)

Pääasiallinen sisältö

Puheenjohtajavaltio on toimittanut tausta-asiakirjan epävirallisen maatalousministerikouksen keskustelun pohjaksi.

Tausta-asiakirja

Tausta-asiakirjan mukaan monet EU:n jäsenvaltiot kärsivät sukupolvenvaihdosten laskevasta määrästä. Demografiset muutokset vaikuttavat maataloussektoriin enemmän kuin muihin sektoreihin.

Eurostatin mukaan vuonna 2020 vain 11,9 % EU:n viljelijöistä oli alle 40-vuotiaita. Sen sijaan 57,5 % viljelijöistä oli yli 55-vuotiaita. Väestön ikääntyminen on keskeinen haaste maataloussektorin kilpailukyvyllä ja ruokaturvan säilyttämiseksi Euroopassa. Demografiin tilanteeseen vastaaminen ja sopeutuminen on tausta-asiakirjan mukaan välttämättöntä, jotta voidaan säilyttää maaseutualueiden elinvoimaisuus ja varmistaa maataloustuotannon tuottavuus, kilpailukyky ja kestävyys.

Sukupolvenvaihdoksiin vaikuttavia tekijöitä ovat tausta-asiakirjan mukaan muun muassa väestönkehitys ja maaseutualueiden asukkaiden kasvava tarve löytää maatalousalan ulkopuolisen alan työtä maaseutualueilla. Sukupolvenvaihdoksiin vaikuttaa myös nuorten vastentahtoisuus ryhtyä maatalousyrittäjäksi. Tähän vastentahtoisuuteen vaikuttavia tekijöitä ovat muun muassa haastavat työolosuhteet, tulot, ilmastonmuutokseen liittyvät uhat, sekä rajoitettu pääsy maahan, pääomaan ja työvoimaan. Lisäksi vaikuttavana tekijänä on vanhempien viljelijöiden haluttomuus lopettaa maatalousyrittäjänä. Myös monet horisontaaliset kysymykset vaikuttavat sukupolvenvaihdoksiin, kuten esimerkiksi rakennus- ja liikenneinfrastruktuuri, sekä saatavilla olevat korkeatasoiset julkiset palvelut.

Tausta-asiakirjassa todetaan, että innovaatiot ovat yksi tärkeimmistä kilpailukykyä rakentavista tekijöistä, mutta ilman sukupolvenvaihdoksia niiden käyttöönotto on rajoitettua. Tausta-asiakirjan mukaan nuorten viljelijöiden tulo alalle ja sukupolvenvaihdosten vauhdittaminen edistäisi myös innovaatioiden käyttöönottoa maataloudessa, mikä voisi lisätä maatalouden kilpailukykyä.

Puheenjohtajavaltio esittää seuraavat kysymykset epävirallisen maatalousministerikouksen keskusteluun:

1. Miten sukupolvenvaihdokset voivat vaikuttaa innovaatioiden toteuttamiseen ja miten innovaatioilla voidaan edistää maatalouden sukupolvenvaihdoksia?
2. Miten nuoria voidaan kannustaa jäämään tai asettumaan maaseudulle ja aloittamaan työ maataloudessa? Mitkä toimenpiteet ovat vaikuttavimpia?

Tilanne Suomessa

Suomen pinta-alasta 95 % on maaseutua, 68 % harvaan asuttua ja 15 % saaristoalueita. Suomen vientiteollisuuden raaka-aineista ja hyödykkeistä lähes 70 % on peräisin maaseudulta. Muuta kuin maataloutta harjoittavista yrityksistä noin 28 % toimii maaseutualueilla. Maaseutualueet ovat elinvoiman, kasvun ja tulon lähde kaikkiaan noin 40 %:lle Suomen yrityksistä, kun mukaan luetaan myös maatilat. Maaseutualueet ovat vakinaisesti asuinpaikka lähes 1,5 miljoonalle ihmiselle ja osa-aikaisesti lähes 3 miljoonalle.

Maatalous on yksi maaseudun elinkeinoista, mutta ilman elävää ja elinvoimaista maaseutua maatalouden kiinnostavuus ja toimintamahdollisuudet ovat oleellisesti suppeammat. Kokonaiskuvan (perusinfrastruktuuri ja palvelut) täytyy olla kunnossa, jotta nuoret voivat jatkaa tilalla. Viljelijät tarvitsevat ympärilleen myös muita yrittäjiä. Viljelijöiden

keski-ikäen nousu ja haaste saada yhä enemmän nuoria alalle ovat alan keskeisiä kysymyksiä.

Sekä maatiloilla että maaseutualueiden yrityksissä omistajanvaihdos voi tapahtua muutoinkin kuin sukupolvenvaihdoksena. Tämän vuoksi puhutaan omistajanvaihdoksista eikä pelkästään sukupolvenvaihdoksista. Omistajanvaihdos on laajempi omistajanvaihdosilmiötä kuvaava yleiskäsite, joka kattaa perhepiirin ulkopuolelle ulottuvat yrityskaupat eli yrityksen tai sen osan myymisen perheen ulkopuolelle ja sukupolvenvaihdokset perhepiirin sisällä sekä muut yritysten omistus- ja omistussuhteiden järjestelyt.

Suomessa sekä työnantajayritysten että yksinyrittäjien määrät vähentyneet ja merkittävä määrä yrityksistä maaseutualueilla on omistajanvaihdostilanteessa. EU-osarahoituksissa maaseudun kehittämisohjelmissa on Suomessa jo usean ohjelmakauden ajan korostettu maaseudun elinkeinojen monipuolistamista ja talouden vahvistamista. Omistajan- ja sukupolvenvaihdosten toteutumisen maatalouden alkutuotannon ulkopuolista yritystoimintaa harjoittavissa yrityksissä on ratkaisevaa sekä aluetalouden että työllisyyden kehityksen kannalta.

Ilman toimintahistoriaa aloittavilla yrityksillä on vaikeuksia saada maaseutualueilla rahoitusta yritystoiminnan käynnistämiseen samoin kuin toimintansa jo vakiinnuttaneilla yrityksillä on vaikeuksia rahoituksen saamisessa. EU:n maaseuturahoitus on merkittävin julkista tukea maatiloille maaseutualueiden yrityksille suuntaava väline, jota ilman omistajanvaihdoksia todennäköisesti toteutuisi nykyistä vähemmän. Yritystoiminta lähtee käyntiin nopeammin, mikäli yritystoiminta käynnistetään omistajanvaihdoksen avulla.

Nuoremmat viljelijät ovat usein edellisiä sukupolvia koulutetumpia ja teknologiamyönteisempiä sekä valmiimpia ottamaan käyttöön digitaalisia ratkaisuja, kuten paikkatietoa, automaatiota ja data-analytiikkaa. He ovat myös usein valmiimpia kokeilemaan uusia viljelymenetelmiä, kehittämään ja monipuolistamaan tuotantoa, etsivät uusia liiketoimintamalleja tai ottavat käyttöön uusia innovatiivisia ratkaisuja. Sukupolvenvaihdoksen yhteydessä voidaan myös rahoituksen avulla kannustaa nuoria investoimaan uusiin teknologioihin.

Modernit ja teknologisesti kehittyneet yritykset voivat houkutella nuoria jatkamaan, koska työ on mielekkäämpää ja tehokkaampaa. Automaatio ja digitaaliset työkalut voivat vähentää fyysistä kuormitusta ja parantaa työhyvinvointia, mikä osaltaan madaltaa kynnystä ryhtyä viljelijäksi. Samalla automaatio ja innovaatiot voivat parantaa tuottavuutta ja kannattavuutta, mikä tekee tilan jatkamisesta taloudellisesti houkuttelevampaa.

Uudet teknologiat, toimintatavat ja innovaatiot, esimerkiksi hiiliviljely, uusiutuvan energian tuotanto tai älymaatalous, voivat tarjota uusia tulonlähteitä ja tehdä maataloudesta kiinnostavamman uravaihtoehdon. Agroekologinen symbioositoiminta voi tarjota uusia alku- ja elintarviketuotannon liiketoimintamalleja, tehokkaampaa materiaalivirtojen hyötykäyttöä sekä vähentämään maataloussektorin päästöjä sivuvirtojen hyötykäytön ja uusiutuvan energian edistämisen yhdistämisellä. Toiminnan keskeisenä hyötynä on yrityksen ympäristöystävällisyyden ja taloudellisen tehokkuuden kasvattaminen hyödyntämällä muiden lähialueen yritysten toimintaa.

Uudet teknologiat tarvitsevat luotettavat ja huippunopeat laajakaistayhteydet. Tämä koskee kaikkia yrityksiä, mutta on haasteena maaseudulla. Toimivilla verkkoyhteyksillä on merkitystä ruoantuotannon kannalta: maatalousyrittäjistä jopa 88 % pitää nopeampaa yhteyttä tärkeimpänä hyötynä. Valokuitu helpottaa esimerkiksi suurten tietomäärien siirtelyä ja etävalvontaa tiloilla. Toimivat verkkoyhteydet mahdollistavat myös etätönnä ja sitä kautta muun työn yhdistämisen maatalousyrittäjyyteen.

Viimeaikaiset tutkimukset osoittavat, että Suomessa digitaalisella syrjäytymisellä on selvä maantieteellinen ulottuvuus, eli asuinpaikka vaikuttaa siihen, millaiset mahdollisuudet on hyötyä digitalisaatioista. Mobiiliyhteyksien nopeudet ovat parantuneet kaupunkialueilla, missä yhteydet ovat ennestäänkin olleet paremmat, jolloin kuilu kaupunki- ja maaseutualueiden välillä on vain syventynyt. Siellä, mistä puuttuu nopea laajakaista puuttuvat usein myös nopeat mobiiliyhteydet. EU:n maaseuturahoituksella on ollut ratkaiseva maaseudun taloudellisen toimeliaisuuden kannalta elintärkeiden tietoliikenneyhteyksien rakentamisessa.

Osaamisen ja viljelijöiden ja muiden yritysten ja tutkijoiden ja neuvojien yhteistyö korostuu. Koulutus on tehokkain työkalu, jolla rakennetaan osaamista, uudistutaan ja kehitetään.

Rakennekehityksen myötä tilojen kauppahinnat ovat nousseet ja samaan aikaan epävarmuus niin geopolitiikassa kuin taloudessakin haastavat toimialaa. Ilmastonmuutos lisää huolta tulevasta. Lisääntynyt pankkien sääntely vaikeuttaa rahoituksen saatavuutta. Tämä korostuu etenkin sellaisissa omistajanvaihdostilanteissa, jossa kauppa ei ole perheen/lähisuvun sisäinen.

Monipuoliset verkostoitumis- ja yhteistyömahdollisuudet uusille yrittäjille ja alalle tuloa harkitessa sekä tilanpidon alkuvaiheessa ovat edelleen tärkeitä. Tällaisia voisivat olla esimerkiksi joustavat mentorointiohjelmat, kumppanuudet sekä esimerkiksi vaihto-ohjelmat ja johtamisosaamisen lisääminen.

Tehokkaita toimenpiteitä ovat olleet mm. laajakaistainvestoinnit ja yhteistyöhankkeet, joilla Suomessa pystytään vastaamaan kaikki CAP-suunnitelman tavoitteisiin. Mm. älykkäät kylät -toimenpide on vastannut geopolitiikan aiheuttamiin haasteisiin ja vastaavaa toimenpidettä tarvitaan tulevallakin kaudella.

Maaseudun yritys- ja hankerahoituksella monipuolistetaan ja kehitetään maaseudun elinkeinoja ja maaseutuyhteisöjä. Rahoituksen avulla kehitetään erityisesti suomalaista ruokajärjestelmää. Rahoituksen avulla on myös vastattu yhteiskunnan akuutteihin kriiseihin kehittämällä niihin ratkaisuja. Rahoitus on myös maatalouden kehittämisen lähde. Rahoitus toimii alkutuotannon ja maataloustuotteiden jalostamisen TKI-rahoituksena, joka ei ole korvattavissa millään muulla rahoituksella. Muiden tukijärjestelmien kautta ei kuluvalle kaudella tueta maataloustuotteiden jalostusta.

EU:n oikeuden mukainen oikeusperusta/päätöksentekomenettely

Kyseessä on epävirallisen ministerikokouksen keskustelu. Asiaan ei liity päätöksentekoa.

Käsittely Euroopan parlamentissa

-

Kansallinen valmistelu

Maatalous- ja elintarvikejaoston (EU18) kirjallinen menettely 6.-10.6.2025

EU-ministerivaliokunta 13.6.2025

Eduskuntakäsittely

Suuri valiokunta 13.6.2025 (kirjallinen menettely)

Kansallinen lainsäädäntö, ml. Ahvenanmaan asema

-

Taloudelliset vaikutukset

-

Muut asian käsittelyyn vaikuttavat tekijät

Komission tiedonannossa maatalouden ja ruoan visiosta on todettu, että komissio antaa sukupolvenvaihdosstrategian.

Asiakirjat

Puheenjohtajavaltion tausta-asiakirja "CONCEPT NOTE - Introductory material for discussion at the informal meeting of EU agriculture ministers (Warsaw, 15-17 June 2025) on the topic of 'Generational renewal as a basis for innovation and modernisation in agriculture'."

Laatijan ja muiden käsittelijöiden yhteystiedot

Neuvotteleva virkamies Sanna Koivumäki, MMM/RO/MAKE, puh. 0295 162 437, sanna.koivumaki@gov.fi

Johtava asiantuntija Juuso Kalliokoski, MMM/RO/MAKE, puh. 0295 162 470, juuso.kalliokoski@gov.fi

Erityisasiantuntija Hanna Muroma, MMM/RO/EUKA, puh. 0295 162 038, hanna.muroma@gov.fi

VAHVA-tunnus

EU/239/2025

Liitteet -

Viite -

Liitteet -